

Національний університет
«Острозька академія»

Українська мова та література з методикою навчання в початковій школі

Кредити та кількість годин:

Очна форма: 7 ECTS; 210 годин: 34 лекційних, 70 практичних, 2 консультації, 104 самостійна робота, екзамен

Заочна форма: 7 ECTS; 210 годин: 2 лекційних, 6 практичних, 202 самостійна робота; екзамен

I. Опис навчальної дисципліни

Унесення змін до Закону «Про освіту», а також затвердження Державного стандарту початкової освіти зумовило зміну векторів не лише в самому освітньому процесі початкової школи, а й трансформацію основних засад професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Процес фахового становлення студентів спеціальності «Початкова освіта» (майбутніх учителів початкової школи) передбачає оволодіння відомостями про методику викладання української мови і літератури згідно з вимогами НУШ (Нової української школи), зокрема на засадах урахування особистісних потреб школярів початкової школи, розвитку їхніх інтелектуальних, творчих здібностей; формуючи в них комунікативну, дослідницьку, культурну компетентності.

Навчальна дисципліна для студентів 2,3 курсу покликана поглибити знання здобувачів вищої освіти про особливості навчання української мови і літератури в початковій школі, надати теоретичні відомості про методику розвитку мовлення школярів (усного й писемного), методику навчання орфографії, пунктуації; методику проведення диктантів, переказів, систему оцінювання результатів навчальної діяльності; методику класного й позакласного читання, а також про систему методів і засобів навчання, що найефективніше сприяють засвоєнню відповідної інформації й формуванню запрограмованих компетентностей учнів початкових класів. У процесі засвоєння дисципліни майбутні педагоги матимуть змогу теоретичні відомості апробувати в практичній діяльності, виконуючи різнотипні завдання (виконання індивідуальних і групових завдань, моделювання уроків, аналізу тематичних відеоматеріалів тощо).

Міждисциплінарні зв'язки: Практика усного та писемного мовлення, Українська мова за професійним спрямуванням

II. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – забезпечити майбутніх учителів початкових класів знаннями теоретично обґрунтованих і практично перевірених шляхів і методів навчання та виховання школярів на уроках української мови і літературного читання; розвинути в здобувачів вищої освіти уміння застосовувати теоретичні положення в практиці викладання навчальних дисциплін/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі; сформувати компетентність добору й використання найбільш раціональних й ефективних методів і прийомів навчання дітей грамоти, читання, письма; розкрити принципи розвитку логічного мислення й усного та писемного мовлення учнів початкових класів.

Завдання – розкрити зміст і завдання кожного з розділів дисципліни; охарактеризувати науково обґрунтовані й підтверджені досвідом принципи, методи і прийоми роботи зі школярами; ознайомити здобувачів вищої освіти ОПП «Початкова освіта з поглибленим вивченням англійської мови» з системою вправ і методикою їх застосування під час вивчення мовних одиниць різних рівнів, а також класного й позакласного читання; показати форми підготовки вчителя до організації освітнього процесу; підготувати майбутніх учителів до педагогічної діяльності в умовах запровадження принципів НУШ, реалізації концепції мовної освіти, а також розвинути та набути такі загальні та спеціальні компетентності як:

- СК1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово;
- СК3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.
- СК4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.
- СК7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.
- СК9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.
- СК13. Здатність спілкуватися державною та англійською мовами в професійній комунікації; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою), знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту, навчальних програм предметів мовно-літературної освітньої галузі, які вивчають у початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової освіти;

III. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає такі результати навчання:

- знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених конструювати і розробляти навчальні програми, знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту, навчальних програм предметів мовно-літературної освітньої галузі, які вивчають у початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової освіти;

- знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти в контексті вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи;
- знати структуру календарно-тематичного планування з предметів «Навчання грамоти», «Українська мова», «Літературне читання», особливості ведення журналу обліку успішності учнів; проєктувати процес навчання з цих предметів у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми тощо;
- володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів; складати психолого-педагогічну характеристику на учня та класу;
- проводити моніторинг якості навчальних досягнень учнів із певної теми; здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів згідно з критеріями оцінювання та відповідно до Державних вимог до рівня навчальних досягнень учнів, визначених у програмах із предметів мовно-літературної освітньої галузі, дотримуючись принципів справедливості, неупередженості, об'єктивності, незалежності, недискримінації та доброчесності;
- проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.

Відповідно до вимог ОПП здобувач вищої освіти повинен

знати:

- зміст основних розділів програми курсу методики навчання української мови і літератури в початкових класах;
- сучасні прогресивні принципи, методи і прийоми розкриття суті певних мовних чи мовленнєвих явищ;
- зміст та вимоги шкільної програми до навчання молодших школярів рідної мови;
- **вміти:**
 - використовувати основні положення лінгводидактичної науки для побудови ефективного процесу навчання рідної мови учнів 1-4 класів;
 - добирати й аналізувати науково-методичну літературу з проблеми;
 - визначати мету і завдання, добирати оптимальні методи, засоби навчання рідної мови;
 - розробляти конспекти уроків різних видів (урок навчання грамоти, класного й позакласного читання, граматики, орфографії, розвитку мовлення) та типів (урок усвідомлення нових знань і розвитку нових вмінь і навичок; урок повторення, узагальнення, систематизації);
 - добирати систему лінгвістичних вправ, володіти методикою їх виконання в процесі вивчення певних мовних явищ;
 - обстежувати мовлення дітей (стан вимови звуків, активний і пасивний словник, граматична правильність, розвиток діалогічного й монологічного мовлення).

А тому майбутні педагоги зможуть:

- раціонально й науково обґрунтовано організовувати роботу учнів початкової школи з вивчення дисциплін мовознавчого циклу згідно з принципами НУШ;
- правильно контролювати й оцінювати знання, вміння й навички учнів, здобуті на уроках з української мови й літературного читання;
- раціонально добирати, а за необхідності виготовляти дидактичний матеріал, наочність до уроків відповідно до їх пізнавальної мети;
- уміло й виправдано використовувати ТЗН і засоби мультимедіа для проведення занять із мовознавчих дисциплін;
- співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї в практику вивчення української мови і літератури в початковій школі;

- на високому рівні володіти державною мовою і дотримуватися її норм у різних ситуаціях спілкування;
- володіти культурою монологічного, діалогічного й полілогічного мовлення (усного й писемного) з використанням вербальних і невербальних засобів спілкування.

Програмні результати навчання за ОПП:

ПР-1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-4. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-6. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-9. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формування, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами

ПР-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

4. Програма навчальної дисципліни (структура дисципліни)

Модуль-1	
1	Вступ. Мета й завдання курсу «Українська мова та література з методикою викладання в початковій школі». Методика викладання української мови і літератури в умовах НУШ
2	Психолого-педагогічні основи початкового навчання мови. Зміст навчання й обсяг знань і навичок з української мови і літератури в початкових класах: короткий огляд програм і підручників
3	Сучасні новітні технології навчання на уроках української мови і літератури. Типи уроків української мови, структура їх і методика проведення

4	Методика навчання грамоти. Основні періоди й етапи навчання грамоти: добукварний, букварний, післябукварний. Читання і письмо як види мовленнєвої діяльності першокласників.
5	Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною як лінгвістична основа методики навчання грамоти. Короткий огляд історії методів навчання грамоти
6	Робота над іншими видами мовленнєвої діяльності в період навчання грамоти: розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання). Розвиток мовленнєвих умінь (говоріння). Удосконалення звуковимови, розвиток мовленнєвого слуху.
7	Навчання письма як виду мовленнєвої діяльності. Організація та гігієнічні умови навчання письма. Характеристика рукописного шрифту для навчання письма шестирічних першокласників. Види робіт із письма в букварний період.
8	Методика вивчення розділу «Текст». Методика опрацювання елементів лексики
9	Особливості методики навчання основних розділів граматики. Методика вивчення частин мови
10	Методика вивчення фонетики, графіки й орфографії.
Модуль-2	
1	Теоретико-методичні основи розвитку мовлення молодших школярів. Особливості методики розвитку усного й писемного мовлення учнів початкових класів. Методика вивчення основ орфографії. Види орфографічних вправ. Методика застосування їх.
2	Методика навчання пунктуації в початковій школі
3	Робота над переказами в системі розвитку мовлення учнів початкових класів. Методика роботи над учнівськими творами в початковій школі
4	Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з української мови і літературного читання
5	Зміст предмета «Літературне читання» та його методична реалізація на уроках у 2–4 класах
6	Дидактична структура уроків читання. Уроки класного читання.
7	Методика формування навичок якісного читання
8	Особливості вивчення творів різних жанрів на уроках літературного читання

9	Прийоми аналізу художнього твору на уроках літературного читання
10	Система роботи з дитячою книжкою. Методика проведення уроків позакласного читання
11	Особливості проведення уроків із навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі в умовах воєнного стану